

Opas Pohjoismaiden bibliografiseen aineistoon

Guide to Nordic bibliography. Ed. Erland Munch-Petersen. Kobenhavn 1984.

Opas pohjoismaiden bibliografiaan on pohjoismaisten kirjastokoulujen opettajien yhteistyön tulos. Aloite on tullut Tanskasta, ja teoksen päätoimittajakin on tanskalainen. Muut toimittajat ovat Mona Madsen Tanskasta, Odd Heine Hald Norjasta, Sigrún Klara Hannesdóttir Islannista, Catharina & Norman Guthartz, Charlotte Hanner ja Lars Seldén Ruotsista sekä Eeva-Marjatta Karstu Suomesta.

Teos koostuu kahdesta pääjaksosta. Ensimmäisessä on katsauksia sekä Pohjolan että eri pohjoismaiden bibliografiatoimintaan, sen taustaan ja historiaan sekä erityisesti kansallisbibliografian kehitykseen. Toinen pääjakso käsittää bibliografisen luettelon, joka edelleen jakautuu kolmeen osaan: kansallisbibliografioihin, tieteen ja kulttuurin merkittävien hahmojen henkilöbibliografioihin sekä eri alojen erikoisbibliografioihin.

Teoksen alkuosassa esitetään taustaa bibliografiatoiminnalle. Erland Munch-Petersen luo historiallisen katsauksen pohjoismaiden kehitykseen: eri maissa käytettyihin kielisiin, valtioiden historiaan sekä lopuksi vapaakappaletoihintaan, joka on kansallisbibliografian tuottamisen perusta. Käytettyjen kielten moninaisuus on tärkeä tieto. Kartta-kuvin tuettu katsaus pohjoismaiden yhteisestä ja erillisestä historiasta valaisee sitä, mitä maantieteellisiä, kielellisiä ja kulttuurisia alueita on milloinkin kuulunut minkin valtakunnan alaisuuteen: Tanska-Norjalla ja Ruotsi-Suomella on pitkä yhteinen historia. Vasta 1900-luvun aikana voidaan puhua erillisistä, yksittäisistä pohjoismaista. Tämä katsaus olisi voinut olla laajempikin. Se olisi voinut olla analysoivampi, olisi voinut pohtia enemmän toisaalta kirjallisen kulttuurin syntyä ja kehitystä pohjoismaissa, toisaalta valtiollisen ja yhteiskunnallisen elämän merkitystä ja niissä tapahtuneita muutoksia bibliografian kannalta. Mutta hyvä näinkin.

Maakohtaisissa kansallisbibliografiatarkasteluissa on pyritty nivomaan kansallisbibliografian kehitystä kunkin maan valtiolliseen historiaan ja kirjapainotoiminnan kehitykseen. Näin osoitetaan, että bibliografia ei ole kirjaston sisäinen ilmiö, vaan se kehitys liittyy moniin muihinkin asioihin. Lisäksi artikkelissa pohditaan kansallisbibliografian kannalta ongelmallisia alueita: harmaata kirjallisuutta, vaihtoehtojulkaisuja, sarjajulkaisuja, kirjoihin ja sarjajulkaisuihin sisältyviä artikkeleita, ulkomailla julkaistua kirjallisuutta, karttoja, painettua musiikkia sekä audio-visuaalista aineistoa. Tämä tarkastelutapa antaa ulottuvuutta bibliografiatoiminnan kehitykseen.

Suomen kansallisbibliografiaa koskevan katsauksen on kirjoittanut Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen emerituslehtori Eeva-Marjatta Karstu. Katsaus on rakenteeltaan hiukan erilainen kuin muut, ja siinä on

painotus kulttuurihistoriassa, ei niinkään valtiollisessa tai poliittisessa historiassa. Siinä ei myöskään erikseen pohdita ei-kirjamuotoiseen aineistoon liittyviä ongelmia. Ilmeisesti Suomessa tilanne on muihin pohjoismaihin verrattuna selkeämpi. Katsaus antaa yleiset suuntaviivat suomalaisen bibliografiaan, esittää sen merkkipaaluja. Se ei kuitenkaan pyri analysoimaan taustoja tai tapahtumien syitä. Niitä olisi etsittävä tämän katsauksen takaa. Katsaus antaa ponnin tutkia tarkemmin kansallisbibliografiatoiminnan kehitystä Suomessa yhteydessä erilaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin.

Teoksen toinen pääjakso käsittää ensiksi eri maiden kansallisbibliografioiden esittelyä. Bibliografisten tietojen jälkeen on lyhyt tiivistelmä ja arvio bibliografioiden sisällöstä. Tiivistelmät ovat suhteellisen hyviä. Tietysti ne olisivat voineet olla laajempia, mutta tällaisinkin ovat mielestäni informatiivisia.

Toisen pääjakson toisen osuuden muodostavat 45 tiukalla kädellä valikoidun pohjoismaisen tieteen ja kulttuurin merkkihenkilön henkilöbibliografiat. Kriteerinä sanotaan käytetyn sitä, että henkilöt olisivat jollain lailla kansainvälisesti tunnettuja ja merkittäviä. Suuri osa henkilöbibliografioista on lisäksi laadittu eri kirjastokouluissa opiskelijoiden harjoitustöinä. Suomalaisista mukaan ovat päässeet Alvar Aalto, Kalevala (?), Aleksis Kivi, Väinö Linna, Jean Sibelius, Sakari Topelius ja Mika Waltari. Kiistatta merkkihenkilöitä Kalevalaa lukuunottamatta, mutta olisiko joku muukin voinut mahtua tähän joukkoon? Kysyn tätä lähinnä siksi, että Tanskasta on mukana minulle tuntemattomia kansainvälisiä kuuluisuuksia. Olisiko niin, että kirjan toimittaminen Tanskassa olisi vaikuttanut asiaan?

Toisen pääjakson kolmannen osan muodostaa luettelo erikoisbibliografioista Pohjoismaissa. Mukaan on otettu bibliografioita riippumatta siitä, ovatko ne paperille painettuja, mikromuodossa vai ainoastaan onlinehaattavia. Erikoisbibliografioiden valitseminen tällaiseen luetteloon on myös aina arvostuskysymys. Mitä otetaan ja mitä jätetään. Seuraavia valintakriteereitä on käytetty:

- Miten olennainen aihe on? Tässä yhteydessä on ajateltu aiheen kansainvälistä mielenkiintoa.
- Miten hyvä bibliografia on laadullisesti? Tämä on pohjautunut teknis-metodiseen arviointiin.
- Miten ajankohtainen bibliografia on?

Tässä tämän hetken kiinnostavuus vaihtelee alalta toiselle. Valikoima vaikuttaa ensinäkemältä varsin kattavalta ja siinä mielessä perusteltavissa olevalta. Yritin hakuumpua joitakin mielestäni tärkeitä bibliografioita, ja kaikki ne löytyivät. Lisäksi totesin, että niiden sisältöä on mukavasti kommentoitu.

Tämän bibliografisen oppaan laatiminen on varmasti ollut suuri työ, sellainen jota kenties on pidetty toivottomana työnä, »hullun hommana». Voisin kuvitella näin, en tiedä miten on. Kuvittelen näin siksi, että mukana on ollut monta maata ja monta ihmistä. Kansallisbibliografiaosa on kiista-

ton, mutta henkilö- ja erikoisbibliografioiden valinnassa vaikuttavat laatijoiden arvostukset. Mikä on laatijan mielestä tärkeää, ei ehkä ole aina sitä käyttäjän kannalta. Käsittääkseni tässä bibliografiassa on kuitenkin onnistuttu suhteellisen hyvin. Ja aina voi kehittää ja parantaa tehtyä työtä. Kirjan päätoimittaja toteaaakin esipuheessaan, että tekijät ottavat kommentteja ilolla vastaan. Bibliografiat päättyvät vuoteen 1983, ja tarkoituksena on julkaista supplementteja joka toinen vuosi.

»Guide to Nordic Bibliography» on tarpeellinen teos. Pohjoismaisia bibliografioita on nyt koottu ja järjestetty, kirja on julkaistu englannin kielellä, ja tavoittanee näin myös pohjoismaiden ulkopuolisen bibliografisen informaation tarvitsijan. Bibliografioiden käyttäjille teos saattaa tuottaa iloisia yllätyksiä: »Juuri minun kiinnostusalueestani on siis olemassa bibliografia!» Myös bibliografioiden laatijat kokevat oppaan tervetulleena, joskaan he eivät voi riemusta huuhahtaa: »Minun kiinnostus-

alueeltani ei olekaan vielä erikoisbibliografiaa», sillä tämä teos ei kata kaikkea. Uskoisin oppaan olevan hyödyllinen myös kirjastotieteen ja informatiikan opetuksen näkökulmasta.

Bibliografiantutkimuksen kannalta »Guide to Nordic Bibliography» on kiinnostava. Se herättää heti ajatuksen, että olisi tutkittava perusteellisesti bibliografiatoiminnan syntyä ja kehitystä eri pohjoismaissa osana yhteiskunnan ja kulttuurin kehitystä. Toinen ajatus, joka nousee teosta selaillessa, on edellisen kääntöpuoli: Tätä luetteloa tutkimalla voidaan päätellä jotain eri tieteenalojen kehityksestä pohjoismaissa. Kolmas bibliografiantutkimuksellinen ajatusrykelmä liittyy tämän bibliografian syntyyn: Mikä todella oli se tilanne, joka sai pohjoismaiset kirjastoalan opettajat kokoamaan tätä luetteloa? Mitkä nähtiin tämän kirjan yhteiskunnallisiksi tehtäviksi, funktioiksi? Entä mikä oli se tiedostettu tai tiedostamaton bibliografisen informaation tarve, joka tämän oppaan taustalla piilee?

Maria Forsman

Ohjeita kirjoittajille:

Kirjastotiede ja informatiikka julkaisee oman oppiaineensa ja siihen läheisesti liittyvien tieteenalojen kirjoituksia: (1) artikkeleita, (2) katsauksia, (3) haastatteluja, (4) keskustelua, (5) raportteja, (6) kirjallisuus-esittelyjä ja -arviointia sekä (7) Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistyksen toimintaa esitteleviä kirjoituksia.

Laajempien kirjoitusten (1-3) alkuun sijoitetaan lyhyt englannin kielinen tiivistelmä (abstrakti).

Kirjoitukset tarjotaan julkaistavaksi toimitukselle. Ne on kirjoitettava koneella yhdelle puolelle liuskaa ns. »kolmosväliskeellä» (noin 30 riviä per liuska) jättämällä kullekin sivulle leveä marginaali. Kirjoitusten on oltava lopullisessa puhtaaksikirjotetussa asussaan.

Kirjallisuusluettelon laadinnassa pyydetään käyttämään seuraavaa kaavaa:

- *Esimerkkinä kirja:* Rózsa, György, Scientific information and society. Mouton, The Hague, 1973.
- *Esimerkkinä aikakauslehtiartikkeli:* Inhaber, H. & Alvo, M., World science as an input-output system. Scientometrics. 1 (1): 43-64. 1978. (Jos vuosikertaa ei mainittu, ensimmäiseksi vuosiluku.)

Ennen kirjoitusten painattamista kirjoittajille lähetetään yksi oikovedos, joka on korjattuna palautettava mahdollisimman pian toimittajalle. Kaikista yhteyksistä kirjapainoon vastaa toimitus.

Tekijät vastaavat kirjoitustensa tieteellisestä sisällöstä.